

Çıkarken

Bütün karşı koymalara, kıskançlıklara, tahriklere rağmen gençlik durmadan ilerliyor ve her adımda biraz daha gelişmiş olarak karşımıza çıkıyor. Evvelki nesilden birçoğu daha şimdiden yarı yolda duraklamışlar veya sahayı terketmişlerdir. Bu biraz da yeninin eskiye galebesi ve üstünlüğü olmuştur. Zaten genç nesil dediğimiz zaman, kendilerini bir takım hasta ve iğreti kuruntularla avutan orta zaman artıklarını bu tasnifin dışında tutuyoruz.

Gençlik dediğimiz zaman, daima havasını tenefüs ettiği toprağı, nimetlerle beslediği halkı düşünün; onun derdini derdi, neşesini neşesi bilen hakiki vatan çocuklarını kastediyoruz. Halkın, toprağın, öz ilmin, hakiki sanatın emrine seve seve kendini vermesini bilen vatan çocuklarını...

Ancak bu gençliktir ki, Atatürk'ün büyük emnetini, maceracıların eline kaptırmadan, onu daha ileriye götürmesini bilecektir.

Genç nesle inanıyoruz, bu neslin ahenkli bir çalışma içinde birleşeceğine büyük bir ümit besliyoruz. Onun salısında yarının büyük sanat ve fikir dünyasını selamlıyoruz.

Edebiyat ve Halk

Rüştü ŞARDAĞ

İçtimai durumları bakımından çoğu zaman siliik kalmış fakat hizmetleri büyük olan halk yığınları bütün geçmiş çağları adız çiçeklerle bezediler. İlk Asya Kurultaylarına can veren onlardı. Zaten sanattan nişan veren ebrarların altına, çalışmaktan tükenmiş vücutlarının çürük kemiklerini bırakan onlardı. Yunan'ın Agoraya meydanlarında asırlar ooyu halk çırgırttı. Medenileşmiş ilk sosyete düşüncülerine konu, ilk din ulularına sevgi kaynağı, eğri fikirlerin sayısız çıkışkanları için bir silâh olan halk sanat ve edebiyatın hâlâ baş dâvası ve ham maddesidir.

Edebiyatın halkla olan münasebeti çok eski çağlarda başlar. Elbette ki bu alanda ilk belirtiler bir sevgi ve alâka çemberi içinde dönmekten ileri gidememiştir. Eski Yunan dramalarının hikmetli korolarında büyük sanatçılar halkın sesini hakkın sesi gibi göstermek yoluna girmişlerdi.

Şekspir'in uşakları halka innmek isteyen bir kimsenin ilk işaretini taşımaktaydılar. Fakat bu halk sevgisi, Balzac, Zola ve son devirlerin Rus edebiyatı ile, halka innmek yoluna girdi. Bütün dünya edebiyatında sanatın halkla olan münasebeti meseclesi esash olarak,

büyük realistlerden sonra başlar. Ve yine bu devirlerde halka inen edebiyat dalı, budaklı bir manzara gösterir. Lafontaine "sanat ve halk" diye Fransız edebiyatı için ayırdığı bir kaç yaprak bu dalı budaklı halk anlayışının ne canlı bir örneğidir. Orada çeşit çeşit halkçıları bulmak mümkündür. Meselâ Charles Blanchard'ın romanları Fransa'da bir nevi cemiyet romantizmi yapmak ister. Onun ve daha ona benzer pek çok kalem adamlarının eserlerinde sık sık idealler öliniyor, emeller sararıyor, hayatın acı realiteleri ve yoksulluk karşısında halk çocuklarının hayatı kör bir elem gecesini içinde kararıyordu. Türk edebiyatında Ahmet Mithat Efendi'nin bir kaç eseriyle bayrak başlığını yaptığı bu yolu Ahmet Rasim süslemek istemişti. Onun "Eleni ile Yani" nin Galata sokaklarında feci akibetlerle biten maceralarını çizmiş olan kalemi belki de böyle bir edebiyatı denemek istemişti. Hatta daha sonraki yıllarda "Bu Toprağın Kızları" adlı eseriyle Aka Gündüz ve "Yaprak Dökümü" ile Reşad Nuri Güntekin bu cereyana karışmışlardı. Fransa başta olmak üzere 1920 ye kadar bütün dünyada

(Sonu 3 üncü sayfada)

Sanatçıdaki Gurura ve Münekkide Daır

Suat TAŞER

Bir yol amelesi aldığı yevmiyeyi hak etmek için diyelim ki günde sekiz saat kazna veya kürek sallıyor. Yahut bir lokomotif sürücüsü on iki saatte şu kadar kilometre mesafe alıyor. Yahutta bir mürettip şu kadar sayfa yazıyor filan saatte diziyor...

Şimdi bu işçiler yaptıkları işlerden dolayı bir üstünlük gururu duyabilirler mi? Yol amelesi çiftçiye, lokomotif sürücüsüne mürettebe, mürettebe duvarcıya hor bakabilir mi? Bunlardan her birinin gördüğü iş ayrı ayrı ve başına bir kıymet ifade eder. Aralarında yapılacak olan kıyaslama ne birinin, ne de ötekini aleyhine düşük bir not verdirir.

Sanatçı da müayyet bir işçidir: kafa ve ruh işçisi. Kullandığı materyal ister renk, ister kelime, ister mermer ve ses, olsun, mevzularını muayyen ve maksath görüşlere, hedeflere göre işleyen bir işçi.

Ona aşırı kutsal meşiyetler vermek, sosyal derecelenmede onu baş köşeye o turtmak biraz fazla iltifat olur.

Diyorlar ki: sanatçının söz göstermez bir hürriyeti vardır. Bu ona doğuştan vergidir. Hic bir kuvvet bu kutsal hürriyeti hudutlamıya, bir takım şartlar ve ödevlerle bulandırmaya izinli değildir. Çünkü o zaman sanatın öz mânası gadre uğrar. sanatının gönlü incinir.

İddianın kendisini affedemezsek de sahiplerini affedebiliriz.

Bu fikri destekliyen tenkitçiler sağ oldukça sanatı içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak ve sanatçıyı ayıltmak nasıl kabul olur? İşte bizi üzen nokta budur.

Sanatın en muzir fetvacıları olan tenkitçiler sanatçının koluna söylemekten (şaşırtmak), zihnini karıştırmaktan başka bir şey bilmiyorlar. Bir manifatura mağazasında kaput bezi yırtan tezgâhtar gibi arşın metre metre hüküm yırtıyorlar! Şunu da söyleyelim ki, ten-

(Sonu 4 üncüde)

Ant Kürsüsünden :

İnönü ve Gençlik

Dergimiz ilk

rını büyük otoritelere açmaktadır. Burada, selâhiyetli fikir ve iş adamlarımızın, değerli profesör ve doçentlerimizin yazı ve konferanslarını yayımlıyacağız.

Ant Kürsüsünün ilk dersinde, Milli Şef İsmet İnönü'nün gençliğe verdiği öğüt ve direktifleri dinliyalım :

6 mart 1939 pazartesi günü İstanbul Üniversitesinde, gençlik önünde söylediği hitabeden bir parça :

"Fakat, asıl mühim olan nokta, Üniversite mensubu talebemizin istikbal için verdiği teminatdır. Kız ve erkek üniversiteli arkadaşlarımız, çalışkanlıkta, idealde, ahlâk ve karakterde, Türkiye'nin sağlam istikbaline en büyük katkı olmak mevkindedirler."

"Gene talebenin idealist olması, vatanın istikbaline için büyük bir temeldir. Bizim idealimiz vatan ve millet hizmetinde toplanır. Her meslekte yetişen üniversiteli için, Türk milletine ve Türk vatanına hizmet ederek faydalı unsur olmak ideal, bütün çalışma hayatına hakim olmak lazımdır. Cumhuriyet, Türk milletine, millî devleti ve yeni cemiyeti temin etti. Bu iki esas ile Türk milleti, insaniyet ailesinde, kıymetli bir varlık vaziyetini almıştır. Bu vaziyet, ancak, temiz idealde yetişen genç nesillerin karakter kuvvetleriyle muhafaza olunur, yüklenir. Bütün bu işleri yaparken, vatanın istikbaline en büyük katkı, cemiyette esash bir hizmet görmek imkânı yoktur. Cemiyetin kudret ve ehemmiyeti, vasatı ahlâk ve karakterinin kıymetine her faktörden ziyade bağlıdır.

Genç Üniversiteliler :

Moraliniz ve karakteriniz, büyük Türk milletinin yüreğini ümitlerle dolduracak güzel örneklerle kendini göstermektedir. Türkiye'nin istikbaline üzerine tehis koymak isteyen yabancılar, tahsil çağında bulunan gençliğimizin ahlâk ve karakterindeki sağlamlıktan ders almalıdırlar...

19 mayıs 1942 de 19 Mayıs Stadyumunda

verdiği hitabeden :

"İyi yetişmenizi kolaylatmak için, size her vasıta tedâ (Sonu 4 üncüde)..."

A. Köksal — Hamur Açan Kadın

NEDİM'DE

Halk Edebiyatının İzleri

İlhan BAŞGÖZ

Nedim Lâle Devri'nde yaşadı. Bu devir cemiyeteki değişmek, Avrupa'laşmak isteğinin ilk kuvvetli tepkisidir. Yüzlerin şarktan garba çevrilmesi, İslâm dünya görüşünün parçalanmasını, ve onun zincirlediği insan hislerinin şablanmasını temin edecekti. İlk adım olan Lâle Devri hiç olmazsa tabiata kucak açtı. Nedim bu şartlar içinde yoğruldu. Dünyalıktı, onun

için tasavvufa, bağlanamadı. Yine bunun için: *Aristo'lar Eflâtun'lar ki namın yâdederler Budur zannım ki o'lar da hi mahrum-ı basirettir* diyecek kadar ileri vardı. Dünyadan ve cemiyetten sökülemeyen Nedim, şiirinin bütün derinliğini de içine aldığı canlılarla birlikte bir dünya ile doldurmak isteyince; hiç şüphesiz insan kafasının yaratığı, fakat gerçekten uzak

bir âlemin ifadecisi olan klâsik şiirin ifade vasıtalarıyla yetinemezdi.

XVIII. yüzyıl halk edebiyatının altın devrini görüp geçmişti. Yunus'lar, Karacaoğlan'lar, Gevheri'ler, Pir Sultan'lar temellerini halk içine atan sağlam âbideler gibi bütün canlılıklarıyla yaşıyorlardı. Yazıcısı belli olmayan halk edebiyatı mahsulleri de bütün yurttan olduğu gibi İstanbul'da da saz şairlerinin eserleriyle kucak kucaga gür bir pınar gibi akıp duruyordu. Bunlarda sevinç, acı, muhit, dert, umut, hülya, şehvet, hasılı her şey vardı.

Aruz kalıplarına soka-bildiği kadar halk tabiri aldı. Kendinden evvel gelenlerinden daha çok sayıda olan bu tabirleri, şiirine halk içindeki canlılıklarını bozmadan onları, öldürmeden koyabildi. Bu bakımdan önemli bulduğumuz için Nedim Divanı'ndaki bazı halk tabirlerini yazımızın sonuna ekledik.

Nedim yalnız bununla da kalmadı; Hece vezni'ni de denedi. Hece ile bir şarkı yazdı. Fakat tutunamadı. Çünkü eski şekil bir sanatkar bazusunun kıramı-yacağı kadar kuvvetli idi. Nedim'in dilindeki - diğer divan şairlerine nisbetle - sadelik ve canlılık, yine bu halk edebiyatı tesirinden başka bir şey değildir. O "pek rica ederim unutmaz güzel başım için, derken, konuşan" ne saraylı, ne divanecidir; İstanbul'un halkı, esnafı, satıcısı ve benzerleridir. Nedim'in şiiri, ifade tarzı ve cümle yapısı itibarıyla de halk şiirine yaklaşıyor. Onun:

Serimde gene bir dağ-ı heves bağrından başım var diye şiire girişinde ne kadar çok Yunus kokusu vardır. Nedim klâsik şiir mazmunlarından tamamiyle kurtulamamakla beraber, onların içine "vahşi şahin, gibi halk şiirinin motiflerini eklemeden de çekinmemiştir.

Bunların neticesi: Nedim'in şiirleriyle halk edebiyatı mahsulleri arasında nisbi bir yakınlaşma meydana gelmiştir. O kadar ki Gevherinin beytiyle Nedim'ininki birbirinden ayırmak güçleşir:

Güzelliğe tazelikte terlikte

Kuşusun a nazlım kuşusun kuğu
Gevheri

Seni kim görüp olmadı müptelâ

Belâsın a zalim belâsın belâ
Nedim

Bu yakınlaşmayı Nedim'in her hangi bir halk (devamı 3 üncü sayfada).

ieselelerimiz :

Vurguna ve Vurguncuya Dair

İkinci dünya harbi başıyalıberi, Türkiye'yi tifüs mikrobundan daha beter bir kurt kemirip durmaktadır. Vurguncu diye adlandırdığımız bu kurt; teşhir edildi aldrmadı, mahkemeye verildi aldrmadı, dükânının mühürlü kepengine yafta yapıştırıldı aldrmadı, hapse tıkıldı aldrmadı, idamla korkutuldu yine aldrmadı. Millî Korunma mahkemelerinin gazetelerde ilân edilen kararları gösteriyor ki, o yine bildiğini okumaktadır. Memleketimiz için bir yüzkarası bir tehlike olmakta devam etmektedir. Hattâ gemi azaıyalarak, gizliden gizliye karaborsacılık yapmak için şirket kuracak kadar küstahlaşmaktadır.

Kendi kazançları ve bir türlü doymak bilmeyen hırsları uğruna memlekette bir yokluk, bir kıtlık havası yaratanların: iktisadi hayatımızı yüzde beş-yüz kârlı bir av yeri, bir kumar yeri haline getirenlerin birer vatan haini olduklarında artık hiç bir şüphe kalmamıştır. Ekmeği, eti, gazı, elbiseyi, hasılı bir insan için, bir memleket için, lâzım olan herşeyi keyfinin çektiği gibi istif eden, fiyatlandırın, çürütenlerin ve dolayısıyla halkı sıkıntı içinde bırakanların altına vatan haini sözünden daha iyi bir damga vurulabilir mi bilmem?

Türk halkının vurgunculuk yüzünden çektiği sıkıntı ve vurguncuya karşı beslediği kin her gün biraz daha ateşlenmektedir. Hükümet merkezindeki yüksek dereceli bir memurdan en uzak köydeki bir çiftçiye kadar hemen herkes, bu gözünü hırs bürümüş doymak bilmez böceklerin zehirli dişlerini sırtında hissetmektedir. Bakın, daha 1941 yılında, halk şairi Elbistanlı Ahmet Çitak, ÜLKÜ dergisinde çıkan, Halk ve Tüccar başlıklı şiirinde neler söylüyor:

Bu sene dünyanın hali değişti,

Arada işi boyar tüccarlar.

Tahammül cevheri sona eristi,

Millleti mihnete koyar tüccarlar.

Türkiyenin her tarafı mal dolsa,

Gittikçe artıyor ne kadar gelse.

Bulutun altında fısıltı olsa,

Yıldırımın anlar duvar tüccarlar.

Pazenleri üç yüz kırka satmışlar,

Hatıl mihim dört liraya tartmışlar.

Kanaatın kapısını örtmüşler,

Merhamete ateş koyar tüccarlar

Tarih bin dokuz yüz kırk biri buldu,

Arama, düşmana ne lüzum kaldı.

Eşkiyalık dağdan pazara geldi?

Paşaları bile soyar tüccarlar.

İşe yarayan binde birisi.

Milletin kanını emer gerisi,

Hangisine varsak dünya harisi

Her tarafta hep bir ayar tüccarlar.

Bir halk şairi ancak bu kadar yazabilir. Onun elin den bundan başka bir şey gelmez. Halbuki vurguncu, öyle şiirle, hikâye ile sarsılıp gevşeyecek kadar ne duygulu ne de zayıftır. Onu yoketmek, kökünü kazımak için elele vermek, milletçe gereken tedbir ve vasıtaları harekete geçirmek lâzımdır. "Acı ile hatırlamalıyız ki, milletin işlerini tanzim etmek yolunda cumhuriyet hükümetlerinin sarfettikleri gayretlere, iki senedenberi, cemiyetimiz tarafından hiç yardım edilmemiştir." diyen İnönü'nün bu acı sözlerini cevapsız bırakmak lâzımdır.

O İnönü ki; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin altıncı intihap devresinin dördüncü içtima yılını açış nutkunda vurguncular için yukarıya aldığımız cümleden sonra, şunları söylemişti "Bulanık zamanı, bir daha ele geçmez fırsat savan eski bataklı çiftlik ağası, ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metalı yapmaya yeltenen gözü dönmaz vurguncu tüccar..." Ve bu dâvanın üzerinde, büyük bir ehemmiyetle durarak şu direktifleri vermisti: "Ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soyamak hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye tanımayalım."

O İnönü ki; 1942 yılının 19 mayıs bayramında gençliğe şu öğütlerde bulunmuştu: "Vatanın geniş zamanlarını yalnız kendi hak sız zenginlikleri için marifet fırsatı bilen soysuzlara nefretle, iğrenme ile bakınız. Muhakkak biliniz ki, kötü fırsat düşkünlüğünün ve kötü ahlâk örneklerinin yalancı mumları, umduklarından çok kısa bir zaman tütebilecektir."

Harp sonrasının yaklaşmasına rağmen, vurguncu o muhteşem arabasından inenece benzemi-yor. Avını hırs ve iştia ile ortalıkta at ovlatıyor. Sulh günlerimizi bile zehir zenberek etmeye yeltenen bu azgın, bu kudurgan

KAŞINTI

"Züçürt olup düşünmekten"

Uyuz olup kaşınmak iyidir" derler.

Hem düşünmek

hem kaşınmak oldu nasibi.

Bazan memleketinde de kaşınır.

"Tatlı ağrı" derlerdi böylesine,

ada kötü yoksa meretin.

Öbür kaşıntılar da bulunur, olduğu kadar.

Lâkin bunun

uyku arasında sarar alevi,

Beyni tutuşur adamın.

Sabretmek elde değil.

Ne yapın

sayıklarken de kaşınır

ve küfreder

bizim

Viranşehirli Yasin

İbrahim GÖKTÜRK

NERDESİN

Böylece yıllar geçer aradan,

Değişir derdimi söyleyen şarkı..

Bugün "O, yar-ı bivefadan"

Bana düşünmek kaldı.

Kim bilir şimdi nerdesin?

Hangi evin kapısından içeri girer,

Hangi sokaklardan geçer,

Yabancılık çekmezsin?

Şimdi, şimdi nerdesin

Düz beyazlar giyinmiş,

Yahut simsiyah?

İster misin buluşalım, eskisi gibi.

Varsın halimiz telâş olsun,

Mevsim icabı.

Fakat yine ayrılıyorruz, yine.

Senin evin var ayrı.

Mehmet İGNEBEKÇİ

GURBET

Yedi yıldır katlanırım gurbet kahrına

Sıla derdi, gönül derdi hayli yamandır.

Bir gün olsun gidemedim vatanıdan yana

Beni yara götürecek yollar virandır.

Deyiverem gurbet eli üç beş sözünen

Günler geçmez sarı telli kırık sazınan

Ak kuşulu göller perim perim perişan

Mor sümbüllü dağlar duman dumanıdır.

Düğün olur, bayram gelir, davul çalınmaz

Halay çekip kızlar, döne döne salınmaz

Hasret denir... çekmeyince bir kez, bilinmez

Her şey bana Sunam kokar nice zamandır.

İbrahim GÖKBAKAR

da edebiyatta halk anlayışı si-
yasî dâvalarla karışmış, pro-
paganda edebiyatı ile karıştırı-
lması ve yayımlanan eserlerin
bir kısmı zümre ve işçi bölge-
leri edebiyatı, bir kısmı gürül-
tü, kavga ve hınç edebiyatı ha-
lini almıştır. Fransa'da "Jean
Richard Bloch "İnsanîyet ve
"Sanatın Tekniği" adlı bir dergi
kurarak şöyle bağırıyordu:

"Artık sanat diye bir şey
yoktur. Çünkü içinde bulundu-
ğumuz diyarda iman yoktur.
Yeni bir iman doğduktan son-
radır ki yeni bir sanat boşana-
caktır."

Edebiyatı halka inmek
arzusu bir çok memleketlerde
"adash ve gürültülü bir
halkçılık şeklinde belirgelir -
ken Rus edebiyatında yıllarca
önce başlayan anlayış ve duyguyu
hâlâ gözleri alacak bir parıl-
dayışla devam edebilmektedir.
Çünkü çok daha önceden Dos-
toyevski sanatçı kardeşlerine
de duyurarak "Bir yazarın
hatıra defterinde diyor ki:

"Siz muhtakilleri kendi kati-
nıza yükseltmeğe çalışınız, bu,
halka iniyorum diye yapılan
bayagilaşma komedilerinden da-
ha mahul bir şey olur."

Nitekim Rus edebiyatı hal-
ka indi ve halka inmenin ne-
demek olduğunu gözlerimizle
görüyoruz, ellerimizle tutar gibi
son devrin büyük Rus edip-
lerinden öğrenmiş olduk. Çünkü
onların eserleri mayasını halk-
tan almıştı. Çünkü onlar hal-
kın ayağına sanatı değil sanat-
çıyı koşturmuşlardı. Gerek Rus
edebiyatında, gerek Fransız re-
alistlerinde halk duygusu bu-
gün bir büyük merhamet ate-
şiyle kaynaşmış bulunmadır.
Artık bu merhametten, İsa'nın
bir başka dünyadan kazanc el-
de etmeye dayanan celimsiz
merhameti de anlaşılmıyor.

Türk edebiyatında bir kü-
çük esirenin, bir hizmetçi ki-
zın peşinde bütün şefkatini se-
yerber eden Sezaî Beyin "Ser-
güzeşt" i "Aşk Memnu" da, bir
kaç yapıt içinde titrek bir ı-
şık gibi yanıp duran zavallı Be-
şir, "Sinekli Bakkal" daki cü-
ce Rakım, Pembe, Karagözü

Tevfik, künyelerine, rütbe ve
sınıflarına bakılmadan "Ya-
-ban" ı dolduran halk çocukla-
rı, "Kuyucaklı Yusuf" daki büt-
tün Kuyucakl sakimleri, edebi-
yatımızda, halka inmekten an-
laşılan öz mânâyı bize duyur-
madadırlar. Gerçekten merha-
met duygusu ve halk sevgisi
son yılların hikâyelerini dol-
durmadırlar. Fakat piyasada
halk romanları diye anılan bir
sürü aşağılık kitapları hatırla-
mamak elde mi? Hâlâ ek-

hayvam, yukardaki direk-
tifiyi ışığı altında, gemle-
yip dizginlemek, halkın a-
dıl mahkemesi önünde diz-
köktürmek, ona layık oldu-
ğu cezayı vermek zamanı
gelmiştir. Geçen her gün
vurguncunun ekmeğine
yağ sürmemeli, tersine o-
nun çanına ot tıkamalıdır.
Bu yılının başı muhakkak
ezilmelidir.

ANT

mek ve lütüf bulan şu his
ve fikir sömürücü roman tü-
carlığı, halkı terbiye etmek
maksadıyla yazılan temiz po-
püler eserlerle bir tezat teşkil
etmemektedir. Bir zamanlar Ercü-
ment Ekrem, Osman Cemal
Kaygılı ve Nizamettin Nazif'in
yapmak istediği bu iş ne yazık
ki, hâlâ sahibini ve tüketicisini
beklemektedir.

Sanatçıların halkın seviye-
sinde yazmaya zorlamak müm-
kün olmamış bulunmasına ve
müspet bir netice vermemesine
rağmen artık küçük bir seçkin-
ler zümresinin renkli hayatı ü-
zerinde kör değneği bellir gibi
dönüp durmada da bir mâna
kalmamıştır. Bugün, şahsî aci-
larını en güzel bir ifade ile önü-
müze seren edebiyatçıya soru-
luyor: "Bu acı ne kadar lüzum-
suz ve ne kadar insanaç olma-
ktan uzaktır?" ve dar bir çevre-
nin saadeti mi dile getirilmiş-
tir, bu saadet o çevrenin dışın-
dakilere bir şey söylemiyor
mu? "Bu ne kalpsiz ve yürek-
siz bir saadet olur?" deniliyor.
Gerçi pek çok estetikçiler her
meslekteki, her tabakadaki in-
sanın hamuruna aynı mayanın
katılmış olduğunu söylerler.
Fakat mesele Paul Hazar'ın
dediği gibi "biraz da mayadan
çok teknededir."

Öyleyse asıl kaynak olarak
sanatçının dudakları bu yedi-
rekli halk dünyasına değmeli-
dir. Türk edebiyatında, göğsü-
nü halka yaslamış fakat kale-
mini-bayagilığın sınır çizgisine
yaklaştırmadan en büyük bir
hürriyet içinde kullanmasını bi-
lmiş sanatçılara, edebiyatçılara
ne kadar ihtiyaç vardır. Ay-
dınları asırlardan beri halk co-
cuklarından ayrılan uçurumu
kapatmanın bir yolu da halka
inerek onu bütün aydınlara ta-
nıtılabilmektedir. Bu hal, bizi da-
ha sonsuz zevkler ülkesine gö-
türecektir, nice zamanlardır hal-
ka kapalı kalan vicdanlarımızı
en helal sularla yıkayacaktır.

Halk yığınları, onlar sev-
daya bile daha asil, daha yeni
renkler katacaklar, gönle tap-
taze ışıklarla dolacak, sanata
şan olacaklardır.

Şu aksakalî ihtiyar kom-
şu, şu ölene kadar muntazam
bir saat gibi işliyerek her gün
yoğurt satmaya mahkûm sat-
tıcı, şu sefalettinden ölse de sır
vermek istemeyen yoksul ay-
dın, şu her vatan sözünü du-
yuşt ağızlağ olan iyi insan
Ali Çavuş, hayatı pencere ge-
risinde temaşa eden küçük halk
tabakası kızları, kahramanlık-
ları dünyaya gelmeden başla-
yan yalancı pehlivan, komik
hatip, şu dindar çapkın, şu ö-
teki, şu beriki...

Halkın baha biçilmez ir-
fanlı çocukları olan ve edebi-
yatımızda bir değer olmaya
başlayan genç arkadaşlarımız
öyle sanırım ki artık onlara
demet demet güller atacaksın-
ız. Çünkü onları anlatmanın
zamanı geçmiş değildir. Çünkü
analar, evlatlarından gördük-
leri bir günlük sevimli hare-
ket karşısında bütün eski ih-
malleri hoş görmesini bilmiş-
lerdir.

Hikâye :

P A S O

Müntaz GÖKTÜRK

— Haiden anlar insan başka-
dır, birader. Hani sen de olma-
san, şu karanlık kahve köşe-
sinde sıkıttıdan pathyacak-
tım. Burada vakit geçirmek
için geniş göhüllü, vurdum
duymaz olmak lazım. Bak şu
herife.. Tam anasının gözü.
Sigarasını nasıl da keyifle tüt-
türüyor. Sanki dünyayı o ya-
ratmış.. İşte, oldumu öyle ol-
malı: Dünyaya mülk ver-
me; senden bahtıyarı olmaz.
Ama bizde o yürek nerede...

Ha, ne diyordum?.. Şehir-
deki ev buhranını bilirsin. Ay-
larca ev aradık. Hattâ ben, ih-
tiyar halimle, kapı kapı dolaş-
tım. Yok, birader. Birkaç tane
varsa da, herifler analarının
nikâhını istiyorlar. Hava para-
sı imiş, peşin kira imiş.. Pıhtı
pırtıyı satırsan, kendini mezada
koysan, gene de o kadar para-
yı bulamazsın.

Neyse, o da ayrı mesele. U-
zatmıyayım efendim. Araya ta-
raya, şehre trenle yarım saat
mesafedeki bir banliyöde ev
bulup kafamızı soktuk. İş bu
kadarla kalsaydı gene iyiydi.
Konu komşu, trenle gidip gel-
mek için bir paso gımaını tav-
siye ettiler. Eh, ben de onlara
uyup bir paso almaya karar
verdim.

Ama, bir daha girdisini çık-
tısını öğrenmeden bir işe bur-
nunu sokarsam iki olsun. Töv-
beler tövbesi..

Hemen o gün istasyon bi-
nasına gittim. Müdür odasını
kapısı açıldı. Paso der halde
gişeden verilmez; buradan al-
malı. Müfâhazasıyla içeri gir-
dim. Asik suratlı müdür — bi-
rader, ben yükseğe bir memu-
run suratını bu kadar müşah-
has ve tam olarak hiç görme-
miştim — ters ters bana baka-
rak sordu:

"Ne istiyorsun?"

Şaşırdım. Acaba bir yerden
tanışıklığımız mı vardı da, ba-
na "sen" diye hitap ediyordu? Ama
herifin yüzünü daha yeni
görüydüm. Nihayet, bu vazie-
yette uzun uzun düşünmek
doğru olmayacağı için "muhak-
kak çocukken aynı mahallede,
ehemin takı tukasına, deyip
taş fırlatmışızdır,, diyerek —
onun kadar serbest — cevap
verdim:

"Paso alı.."

Bağırarak sözümü kesti:

"Ne... Beyim daha öğrene-
mediniz mi? Bu oda şahsa
mahsustur, umuma değil. Gişeye
müracaat edin."

"Hani ben zannediyordum
ki..."

"Zannediyordunuz ki... Yahu,
burada beş dakika rahat etme-
ye imkân yok. Rica ederim, gişeye
gidin."

Süklüm püklüm kapıdan çık-
tım. Merdivenleri inerek — na-
sıl indiğimi sen sor — gişeye
gittim. Oradaki memuru gö-
rünce içim ferahladı. Bu, daha
bıyıkları yeni terleyen bir deli.
kanlı idi. Yüzünde, bazı insan-
lara — ki o anda onların ara-
sında ben de vardım — tahak-
küm etmenin verdiği gurur ol-
makla beraber, gene de müla-
yim bir tabiatı olduğu anlaşı-
lıyordu.

Sesime yaşama has bir ton

vermeye çalışarak:
"Oğlum, bir paso almak is-
tiyorum," dedim.

"Biraz bekleyin bayım," diye
cevap verdi. Şuradâ — lâgat
parçaladığından memnun —
Müdüriyete Vekâlet vasıtasıyla
arzedilen baz müstacel evrak
var. Onları gözden geçiriyor-
rum. Şimdi biter."

Uzun boylu sigara içmem.
Fakat gişenin önünde — geç-
miş gün unutmışum — üç mü-
dört mü sigara söndürdüm.
Nihayet müstacel evrakları
mütalea buyuran memur beyin
gönüllü oldu. Delikten başını u-
zatarak sordu:

"Paso istiyordunuz değil
mi?"

"Evet oğlum?"

"İkinci mi?"

"Evet oğlum."

Yerinden kalkıp küçük oda-
sının içinde dolaşmaya başla-
dı. Dolapları, çekmeceleri açı-
yor, arada sırada ıslık çalarak
pencereden dışarı bakıyordu.

Bir sigara daha içtim. İkinci-
cisini yakarken, aradaki ufak
pencereye geldi:

"Beyim, maalesef ikinci me-
ki pasomuz kalmamış. Şimdi
getirmek de mümkün değil.
Siz merkez garına kadar gidin.
Oradan da verilir.."

Talihimden son tren de git-
mişti. Caresiz eve döndüm. Er-
tesi günü ilk trenle şehir is-
tasyonuna gittim. Mermerle
kaplı muazzam gişelerden biri-
ne vaklaştım. Banliyödeki hal-
gördükten sonra, buraya gel-
mekteki cesaret ve heyecanımı
tasavvur et.

Memurda — şehirdeki umu-
mî hayata uygun — bir çabuk-
luk vardı. İsteğini öğrenince
hemen sordu:

"Peki beyim, yalnız evrakı-
nız tamam mı?"

Evrak..

"Ne evrakı oğlum?.."

"Bir resim, otuz bir kuruşluk
pul, oturduğumuz banliyö is-

tasyon müdürlüğünden bize hi-
tap eden bir vesika.."

O gün ancak vesikayı çık-
arabildim. Evin ihtiyaçları ba-
na pasoyu unutturdu. Akşam-
leyin de bizim refika hastalaa-
dı. Doktoru, ilaçtı, hastayı zi-
yarete giden ve — eksik olma-
sınlar — her cümlesin sonun-
da "geçmiş olsun!.., diyen
komşularla konuşmaktı derken
hastayı geçirdik.

Pazartesi günü, altı sene ev-
vel tekaüt cüzdanı yaptırırken
çektirdiğim on sekiz fotogra-
ftan kalan bir fotoğrafla vesika-
yı cüzdanıma koyup Merkez
İstasyonuna gittim.

Memur bir yüzüme, bir de
elimde tuttuğularına baktı:

"Emriniz?"

"Paso alacaktım."

Vesikayla fotoğrafı aldı. San-
dalyesine attı. Önünde-
ki çekmecedeki yeşil bir defter
çıkardı. Dolma kalemimi açar-
ken birden hatırladı:

"Pul?"

"Ha.. Unutmuşum oğlum. İhtiya-
rılık; affedersin. Hemen al-
lıvereyim. Burada bulunur
mu?"

"Postahaneye bakın."

Ona buna sorarak postaha-
neyi buldum. Ama saat on iki
olduğu için kapanmıştı. Açıl-
maya kadar, ayak üzerinde
bekledim. Bu arada da sigara
paketini tamamladık. Neyse
kapı açıldı. Pulu alıp nefes ne-
fese gişeye koştum. Memur —
Allahtan iyi bir coenkü — bir
şey söylemeden pulları aldı ve
sandalyesine gömüldü. Beş da-
kika, on dakika geçti. Nihayet
yeşil paso, sigara dumanların-
dan sararmış, uzun tırnaklı iki
parmak arasında — zümre-
dü anka kuşu gibi kırtla kırtla —
uzandı.

Şimdi birader, paso cebim-
de. Ama, Noterden söz aldım.
Vakti gelsin, gidip pasomun bir
suretini çıkartacağım. Ashm
da camlatıp bizim evin baş kö-
şesine asacağım.

Nedimde Halk Edebiyatının İzleri

şairinden doğrudan doğru-
ya müteessir olduğuna
yormak belki doğru ol-
maz Fakat:

Behey bimirüvvet be-
hey bivefa

Benim gibi âşık bulun-
maz sana

diyen Nedim'in, halk şi-
irini çok iyi bildiği ve için-
de yaşadığı halk kitlesinin
gönülünden ve dilinden
pek çok şeyler aldığı mu-
hakkaktır.

Nedim'de hak tabirleri:

Tabirlerin yanındaki
rakamların ilki; Nedim Di-
vanının Halil Nihat tabiri-
daki sayfa numaraları,
ikincisi satır numaraları-
dır:

Selâmet yakası (20, 6),
Yan vermek (21, 22) Bil-
diğini elden koymamak
(23, 17) Kulak tutmak
(117, 15) ikinci defa 32,
20) Belâsını bulmak (34,
11) Aydın ay belli hesap
(36, 13), Yerli yerinde
(33, 16), Yahşiye yaman
vermek (23, 16), Çiğer pâ-

resi (117, 13), El vermek
(171, 8), Kan oturmak
(171, 18), Yüz aklı (178,
18), Tepeden tırnağa dek
(180, 3) Çemenli çehizli
(137, 18), Çıkış vermek
(136, 19) Cana can olmak
(136, 8), Baş hoş olmak
(135, 16), Evi gün dostu
(135, 11), Çekip çevirmek
(134, 22), Kırıp geçirmek
(133, 5), Gömgök kesil-
mek (41, 1), Eli düşmek
(41, 4), Kenâr çizmek
(41, 10), Kılıç gibi esmek
(41, 11), Çakar keyf (41,
18), Sakır sakır titremek
(41, 18), Kapağı atmak
(41, 20), Hayra alâmet
(44, 14), Meydan almak
(40, 11), İki desti kanda
(150, 1), Baş üzere yeri ol-
mak (145, 15), Akıldan
nişan kalmamak (185, 16),
Yüreği oynamak (185, 11),
El çekmek (185, 15), Gön-
lü su gibi akmak (195, 5),
Cana ateş bırakmak (197,
2), Kurban olmak (198,
4),

İnönü ve Gençlik

(Birden devam)

rik etmiye çalışıyoruz. Sizin hayatınızın sıhhatli ve neşeli geçmesi için, bizim çok göreceğimiz fedakârlık yoktur. Sizden ahlâkî, çalışkan, ümitli ve kuvvetli olmanızı isteriz. Kâinat içinde bir zerre olan bu yeryüzünde, tabiatın en mükemmel numunesi olan insanlar, bugün birbirlerini öldürmekte meşguldürler. İnsanlığa hayret veren bu manzara karşısında gelecek nesillerimizin daha kudretli ve hazırlıklı yetişmesi, başlıca düşüncemiz olmalıdır. Size her zaman iyi ahlâkî olmayı, insan meziyetlerinin başında gösterdim. Harp facialarının, milletlerin ahlâkî üzerinde acıklı yıkıntıların her gün arttığını görüyoruz. Harp belâlarından olan darlık ve pahalılık, vücutlar üzerinde olduğundan ziyade ahlâk üzerinde sarsıntıları hissettiriyor. Ümidiniz ve niçenizle, büyüklük hırslarına durgunluk ve muhakemelerine kuvvet vereceksiniz. Şu sıraların türlü ahlâkî hezeyanlarına karşı, coşarak akan bir çağlayan gibi temiz ve şeffaf kalınız."

"Sizin kuvvetli varlığınız ve temiz ahlâkınızda, vatanın sağlam gençliğini her zaman söylemiş olan Büyük Atatürk'ün sonlu adamı candan saygı ve sevgi duygularımızla göklere yükseleceğiz."

Türk milletine tarihi bir gün yaşatan büyük hitabeden bazı parçalar:

"Sizler, bizim bütün ümitlerimizi taşıyorsunuz. Geleceğin yeni meselelerini siz halledereceksiniz. Kendinize güveninizin sağlam, temelli olmasını isteriz. Bugünkü hazırlanmanızın temin ve mükemmel olmasını özleyeceğiz. Vatanı hizmet aşkı, ülkünüzün başındadır. İleri insan, ileri millet ve yüksek insan cemiyeti, bütün çalışmalarınızda hedef olarak gözünüzün önünde durmalıdır. Kudretli, vatansever bir nesil olarak Türk Milletini omuzlarınızda taşıyacaksınız."

"Aziz Vatandaşlarım!

Cumhuriyet, memleketin içindeki yaşayışında ve dışarı ile münasebetlerinde açık ve dürüst hatlarla ülküsünü tayin etmiştir. Vatandaşlarımızın ve yeni yetişen nesillerimizin yüreklerini aşk ile dolduracak prensipler, temel olarak alınmıştır. Devletimizin hüviyetini teşkil eden esas vasıflar, uzun fevkalât asırlarının tecrübe mahsulü ve gelecek asırların en feyizli gelişme prensibi olarak bulunmuştur. Milliyetçi Türkiye, Anayasa'nın tarif ettiği Türk vatandaşına, vatansever bir Türk milliyetçisi olmanın bütün imkânlarını vermiştir. Devletimiz, millî bir devlettir. Bütün milletlerle iyi ve samimi münasebetler beslemek isteyen, millî menfaatler ve millî ülküler üzerinde kurulmuş bir müessesedir. Kendi içinde yapıcı, iyi niyet sahibi bütün vatandaşları birleştirici, uzlaştırıcı ve kaynaştırıcı bir zihniyettir. Azlık diye tanımlanmış olan vatandaşlar, Her Türk vatandaş gibi, kanunun bütün himayesine ve bütün vatandaş haklarına sahiptirler. Bundan başka Türk kültürü içinde yetişerek Türk milliyetçisi olmak isteyen her vatandaş için imkân kapıları açıktır."

"Yarın asırdanberi birbiriyle zararlı bir surette uğraşmış olan politikâ akımlarından uzak ve temiz zihniyette kalmak istiyoruz. Bu gayretimiz, zararlı bir şüphe derecesine varmamalıdır ve varmayacaktır. Çünkü, ne kadar kuvvetli olursa olsun, Cumhuriyet prensiplerimiz alepliye sistematik, sebath bir politika mekanizması kurulur, ve bu düzen hiç karışıklık görmeden işlerse az veya çok zaman sonra en kuvvetli temelleri yerinden ayırtabilir. Tabiat kanunları dışında hayallere kapılmayız. Son zamanların olayları, bize, karşı koyma ve insafsız saldırımlara karşı uğraşma vazifelerini yeniden hatırlatmıştır."

Türk Milliyetçisiyiz, fakat memleketimizde ırkçılık prensibinin düşünmüyoruz. Memleketimizde politika garezleri için uyandırılan ırkçılık önderlerinin çok acıklı faciaları, hatıralarımızda canlıdır."

"Türk milliyetçiliği içinde vatan çocuklarının temiz âlâka ve vatan fikirli olarak birbirine dayanan sağlam bir millet olması, erişilmez ve yanlış bir hayal değildir. Bunun doğru bir fikir ve erişilir bir hedef olduğunu, elle tutulur ve gözle görülür neticeleriyle tamamiyle anlıyoruz. Şimdi inşaf ediniz; Türk vatandaşı yetiştirmek için bütün iyi şartları özünde toplanmış olan bu feyizli yolu bırakır da ırkçıların milleti bir bir parçaya ayıracak fesath ve nifaklı zehirlerine cemiyeti kapıtır mıyız?"

Turanlık fikri, yine son zamanların zararlı ve hastalıklı gösterisidir. Bu bakımdan Cumhuriyeti iyi anlamak lazımdır."

"Dünya olaylarının bugünkü durumunda Türkiye'nin ırkçı ve Turancılık olması lazımgeldiğini iddia edenler hangi millete faydalı, kınların maksadına yararlıdır? Türk Milletine yalnız belâ ve felâket getirecek olan bu fikirleri yürütmek isteyenlerin Türk Milletine hiçbir hizmetleri olamayacağı muhakkaktır. Bu hareketlerden yalnız yabancılar faydalanabilirler. Fesatçılar, yabancıları bilerek mi hizmet ediyorlar? Yabancılar fesatçıları idare edecek kadar yakından münasebette midirler? Bunları hüküm olarak kestirmek bugün mümkün değildir. Ama yabancıya hizmet kasti ve yabancıya yalnız

Sanatçı

(1 den devam)

kitçinin ambarındaki kumaş iki cinstir: beğendim, beğenmedim kumaşı. Dostlara her ikisinden de sermayesine verilir. Diğerleri için pazarlık serbesttir!.

Az kaldı Moda'yı unuttuyorduk! Moda tenkitçinin baş belâsıdır. Adamı sözünde durmaz eder, yalancı eder, kararsız ve şaşkın eder.. En sonunda da mahcup eder.

Sanatçı kusuruna bakılmaz bir kimse değildir. Passion'larıyla vicdanı arasındadır sürüp giden mücadelede herhalde vicdanı galip gelmelidir. Ama diyeceksiniz ki, vicdan herkes-te bir örnek olamaz. Doğru, lakin biz gerçek sanatçıya hakikatin ve adaletin teklif ettiği has bir vicdanı lâvık görüyoruz. Ve inanıyoruz ki, ancak böyle bir vicdanın kontrolü altında büyük eserler doğar. Zira bataklık verden memba suyu çıktığı görülmüş müdür?

Kendisinde insan - üstü vasıflar vehmeden sanatçı tabii olarak etrafını küçük görür. Hele kazara - olur ya! - eserlerinin, dipsiz bir kuyuya atılan taşlar gibi ses vermeden kaybolup gittiklerini de görürse, artık iyiden iyice kabuğuna çekilir ve bir salyangoz hayatının ürkek karanlığında çilesini doldurur.

Böyleleri halk tarafından anlaşılamamaktan mustarıptır. Fakat kabahatı asla kendilerine yakıştıramazlar. Kabahat, onu anlamak zahmetine girmeyen "tembel ve geri halkın" hissesine düşer.

Dostların bol keseden alkışları ve düşmanların hasedi sanatçıyı şımartan sebeplerin başında gelir. Ve sanatçı bir defa şımartıldı mı, artık ayakları yerden kesilir, dizgin tutmaz olur. Bu ise şu hazin neticeyi hazırlar: Sanatçının kayboluşunu.

Şımarıklık hafifliktir. Kendini bilmezliğin iki karış aşığıdır. Yarı mesuliyeti şımartanlara düşer. Fakat en tehlikeli olanı, iki karışın ötesi, yani gururdur. Çünkü tohumları ruhun derinliklerinde saklı olduğu için önceleri kendini hissettirmeyiz. Zafıflar kemikleşmeye başladı mı gurur da yavaş yavaş gelişir ve zamanla kalınlaşacak olan örgüsünü ruhun etrafına örmeğe başlar.

Şu halde çekinmeden, gurur sanatçının bir numaralı düşmanıdır diyebiliriz.

İlişigi hiçbir zaman meydana çıkmaya dahi hareketlerin, Türk milletine, Türk vatandaşı zararlı olması ve bunlardan yalnız yabancıların faydalanmış olması, söz götürmez bir hakikattir. Vatandaşlarım! Emin olabilirsiniz ki, vatanımızı bu yeni fesatlara karşı da kudretle müdafaa edeceğiz."

Kitaplar

İrlanda Tiyatrosu

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi doçentlerinden Saffet Korkut tarafından hazırlanan bu kitap iki kısımdır. Birinci kısımda İrlanda tiyatrosunu kuranlarla bu tiyatronun gelişme istikametleri hakkında bilgi verilmekte, ikinci kısımda ise, bu tiyatrodan örnek metinler bulunmaktadır. Yazıcı önsözünde, İrlanda tiyatrosunun bizimkine benzer bir seyir takibettiğini fakat sonra birdenbire inkişaf ettiğini işaret ederken tiyatronun İrlanda'daki rolünü şöyle belirtiyor: "İrlanda'nın bir taraftan emperyalistler elinden vatanlarını ve istiklallerini kurtarmaya çalışırken tiyatronun, millî varlığını kurmakta, hâkim kuvvetlere karşı halk birliğini sağlamakta en önemli bir vasıta olarak kullanılmış olmasını da dikkate değer bulurum.."

Bu mühim eseri, fikir ve sanat meseleleriyle uğraşan herkese salık veriyor. Fiyatı 125 kuruştur. Ankara kitapçılarında satılmaktadır. ANT vasıtasıyla elde edilebilir.

Avuç

Avni Dökmeci, şiirler, Nizam Payzın Kitabevi, Ankara 1944, F. 60 Krş.

İlk şiir kitabını yayımlayan A. Dökmeci'nin önemli bir eksikliğini söyleyelim: Müsbet bir fikir ma-

kanizmasına, ve gerçek sanat anlayışına henüz tamamlanmamış. Bu noksanlık kitabında yer yer kendini hissettiriyor. Fata lizme meylli Avuç adlı ilk şiirini, Saadette de tam idealist bir dünya görüşü tamamlıyor. Diğer yanda birinci ikinci mektuplar'da Hayat'ta Gurbet'te realizme yaklaşıyor. Hece ile yazılan Kara Hasan zayıf bir nazım tekniğiyle yazılan Birisine ve aruza özenli Bağdasamyan fikirler, Dökmeci'nin henüz bir hercümerç içinde bulunduğu nu gösterir.

Köyün Dulları

Neriman Hikmet'in Köyün Dulları romanı, az çok muvaffak olmuş bir deneme ve faydalı bir eserdir.

Roman, sahtekâr bir kasabasının suikastına uğramış Elif'in işkenceli ömrünün hikâyesidir. Bu hikâye köyün başka dulları ve tipileri ile de süslenmiş. Köyü ve köylüyü çok iyi tanıdığı ve hattâ köylü olduğu romanından anlaşılan yazıcı realiyeti gayet güzel aksettiriyor. Yalnız iki şey dikkati çekmektedir: Biricisi; köye ait unsurlar bol bol yerilmiş ve fakat bunlar bir seçmeye tâbi tutulmamış, daha ihatah ve kesif bir sentez yapılmıştır. İkincisi; kahrmanların mahalli şive ile konuşmasına fazla ehemiyet verilmiş.

PARK PALAS

Ankaranın

en YENİ en KONFORLU OTELI

Telefon : 3480

Bankalar Caddesi

TURAN LOKANTASI

Temiz Gıda İyi Servis ve Hayat Pahalılığında

Çok ucuz TABLDOT

Telefon : 2499

Sanayi Caddesi

PAYZIN

KİTAPÇEVİ

Her çeşit kitap ve kırtasiye bulunur. İnönü Bulvarı No. 71

NERMAN

Fikir - Sanat - Aktualite Dergisi

Okuyunuz.

Denizin Çağırışı

(ROMAN)

YAZAN :

Kemal Bilbaşar

(19 Mayıs 1944)

ANT:

İmtiyaz Sahibi : Hakkı Egeç, Neşriyat Müdürü : Ülviye Uysal, Altı aylığı 100, yıllık 200 krş. Adres : Posta kutusu 420 - Ankara

Basıldığı Yer : Biricik Basımevi Ankara